

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ ๒๘ ก.ค. ๒๕๕๓	ปีที่ ๒๐	ฉบับที่ ๖๙๔๒	หน้า ๕
---	-------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

‘เจ้าจักรคำขจรศักดิ์’

เจ้าหลวงลำพูนองค์สุดท้าย

คำ

ว่า “เจ้าหลวง” เป็นคำที่ใช้เรียกผู้นำสูงสุดที่ปกครองหัวเมืองเอก เช่น เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน มีฐานะเป็นเจ้าชีวิตของคนทั่วไปในรูปแบบที่เป็นชีวิตที่ใกล้เคียงกับชีวิตกษัตริย์เพียงแต่ย่อส่วนให้พอสมกับฐานะ ผู้ที่จะเป็นเจ้าหลวงต้องได้รับการยินยอมจากเหล่าเจ้านายและจะต้องได้รับการแต่งตั้งจากราชสำนักกรุงธนบุรี หรือกรุงรัตนโกสินทร์ เท่านั้น

ตำแหน่งเจ้าหลวง หรือเจ้าผู้ครองนคร เริ่มขึ้นในสมัยพญาจำบ้าน (บุญมา) หลังจากที่พักจำบ้านได้ร่วมกับพระเจ้ากาวิละขับไล่พวกพม่าพ้นไปจากล้านนาแล้ว พระเจ้าตากสินมหาราชทรงสถาปนาพญาจำบ้านเป็นพระยาเชียงใหม่ ซึ่งนับเป็นเจ้าหลวงองค์แรกแห่งนครเชียงใหม่ แต่เวลานั้นพญาจำบ้านก็มีได้ครองเชียงใหม่ด้วยมีไพร่พลน้อยเกินกว่าจะดูแลเมืองเชียงใหม่ที่ถูกทิ้งร้างมานานได้ จนมาในสมัยของพระเจ้ากาวิละ แห่งตระกูลเจ้าเจ็ดตน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	18 ก.ค. 2553	2	6942	5

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหลวงเชียงใหม่ก็เริ่มชัดเจนขึ้น อาทิ การขึ้นเป็นเจ้าหลวงเชียงใหม่จะต้องผ่านพิธีตามโบราณราชประเพณี แต่ครั้งราชวงศ์มังรายคือ พิธีราชาภิเษกและพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา การได้รับเครื่องยศอันเป็นเสมือนเครื่องราชูปโภคที่ได้รับพระราชทาน จากพระมหากษัตริย์ไทย พระเจ้ากาวิละได้รับการแต่งตั้งจากสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ให้เป็น เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 1 ซึ่งเป็นต้นสกุล “เจ้าเจ็ดตน” และ ต้นราชสกุล ณ เชียงใหม่, ณ ลำพูน, ณ ลำปาง

พระเจ้ากาวิละได้นำรูปแบบการปกครองของสยามเข้ามา ใช้ปกครองเมืองเชียงใหม่ โดยมีการตั้งเจ้าหอหน้า หรือเจ้าอุปราช หรือ เจ้าวังหน้า และเจ้าเมืองแก้ว หรือเจ้าบุรีรัตน์ หรือเจ้าวังหลัง และ แต่งตั้งข้าราชการเป็นคณะปกครองระดับสูง ประกอบด้วย พระยาแสนหลวง พระยาสามล้าน พระยาจำบ้านและพระยาเด็กชาย กระทั่งต่อมาในสมัยของพระยาคำฝั้น เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 3 ได้มีการแต่งตั้งตำแหน่งเจ้าชั้นทั้งห้า หรือเจ้าชั้นห้าใบ คือเจ้านายห้าองค์ ที่มีพานเป็นเครื่องประกอบยศ มีเจ้าหลวงเป็นประธาน มีเจ้าอุปราช

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	18 ก.ค. 2553	20	6942	5

เจ้าราชวงศ์ เจ้าบุรีรัตน์ เจ้าราชบุตร ดังนั้น
อาจกล่าวได้ว่าตำแหน่งเจ้านายฝ่ายเหนือ
ของล้านนา สืบเชื้อสายมาจากวงศ์เจ้าเจ็ด
ตนทั้งสิ้น ซึ่งได้ปกครองหัวเมืองต่างๆ ใน
ล้านนา อาทิ เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน

เจ้าหลวงจักรคำจรงค์ดี หรือพลตรี
มหาอำมาตย์โทเจ้าจักรคำจรงค์ดี เจ้าผู้
ครองนครลำพูนองค์สุดท้าย นับว่าเป็นผู้มี
บทบาทสำคัญต่อการปกครองเมืองลำพูน

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2554/ 00011

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่	18 ก.ค. 2553	20	6942	5

นอกจากนั้นท่านยังสืบสายสกุลมาจากเจ้าเจ็ดตน ทรงมีพระนามเดิมว่า
เจ้าน้อยจักรคำ ณ ลำพูน เป็นราชบุตรองค์ที่ 3 ของเจ้าอินทยงยศโชติ
เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 9 กับแม่เจ้ารถแก้ว สมภพเมื่อวันพุธ ขึ้น
15 เดือน 6 ตรงกับวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2418 ณ คุ่มหลวงลำพูน
ภายหลังที่เจ้าบิดาทรงพิราลัยแล้ว ท่านได้รับพระบรมราชโองการโปรด
เกล้าฯสถาปนาขึ้นเป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ที่ 10 เมื่อปี พ.ศ.2454

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	18 ก.ค. 2553	20	6942	5

และได้ทรงนครลำพูนยืนยาวกว่าเจ้าผู้ครองนครองค์อื่นๆ ทั้งหมดถึง 32 ปี

เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เริ่มเข้ารับราชการครั้งแรกในสมัย เจ้าหลวงเหมพินธุไพจิตร เจ้าหลวงลำพูนองค์ที่ 8 สมัยที่เจ้าบิดา คือ เจ้าอินททยงยศโชติ เป็นเจ้าหลวงลำพูนนั้น เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ได้รับ พระราชทานสัญญาบัตรเป็นพระยาชั้นพานทอง ดำรงตำแหน่งพระยา วังขวาเมืองลำพูน ปี พ.ศ.2451 ได้รับตำแหน่งเป็นเสนาคลัง กระทั่ง ได้รับพระราชทานเลื่อนสัญญาบัตรขึ้นเป็นเจ้าบุรีรัตน์ ในสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงสถาปนา ขึ้นเป็นเจ้าผู้ครองนครลำพูนเมื่อปี พ.ศ.2454 แทนเจ้าหลวงอินททยงยศโชติ เจ้าบิดาซึ่งทรงพิราลัย

สมัยที่เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าบุรีรัตน์นั้นเป็น เวลาที่พระองค์ทำชื่อเสียงในการปราบปรามโจรผู้ร้าย ซึ่งมีอย่างชุกชุม สร้างความเดือดร้อนให้กับราษฎร ไ้เสียที่เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ สมัย เป็นเจ้าบุรีรัตน์ปราบมาแล้วล้วนแต่เป็นโจรที่มีชื่อเสียงและโหดเหี้ยม อย่างมาก เช่น เสื่อมอย จอมโจรผู้ฆ่าคนเป็นยอดแห่งความอำมหิต กับเสียดิบผู้เป็นเจ้าของแผนการนำพวกเงี้ยวมาปล้นบ้านเจ้าม้าวางค์ ณ เชียงใหม่ บ้านสันทรายใต้ อำเภอสารภี สายลับนำความแจ้งให้ เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ทราบจึงช่วยกันล้อมจับ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	18 ก.ค. 2553	20	6942	5

เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ นอกจากจะมีชื่อเสียงและมีฝีมือในการปราบโจรผู้ร้ายแล้ว ในด้านการปกครองบ้านเมืองทรงก็ทรงมีความใส่ใจดูแลอาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ให้อยู่ดีกินดี เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เสด็จประพาสหัวเมืองเชียงใหม่ และลำพูน ในปีพ.ศ.2469 เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ได้ร่วมกับเจ้านายฝ่ายเหนือถวายการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ โดยเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ได้ร่วมในกระบวนเครื่องพระขวัญฝ่ายเจ้านายพื้นเมืองอันมีหลายคู่ เจ้าจักรคำขจรศักดิ์เจ้าผู้ครองนครลำพูนได้จับคู่กับเจ้าราชวงศ์แห่งนครลำปาง และในฐานะผู้ทำพิธีทูลพระขวัญขึ้นสู่พลับพลาและผู้รับสมมุติยศพระภคินีได้ร่วมกับเจ้าแก้วนวลรัฐ พระราชชายาเจ้าดารารัศมี และเจ้าหญิงจามรี ทำหน้าที่นี้ด้วยความเรียบร้อย

ปีพ.ศ.2469 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้ดำเนินนโยบายยกเลิกตำแหน่งเจ้าหลวง หากเจ้าหลวงเมืองใดว่างลงจะไม่โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นอีก ดังนั้นเจ้าหลวงองค์สุดท้ายของลำพูนก็คือ พลตรีหม่อมมาตย์โทเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครลำพูนตั้งแต่ พ.ศ.2454 ในรัชกาลที่ 6 และถึงแก่พิราลัยในวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ.2486 พระชนมายุได้ 69 ปี

เอกสารประกอบ

หนังสือพระราชทานเพลิงศพ เจ้าพงศ์ธาดา ณ ลำพูน, 2538
หนังสือที่ระลึกเนื่องในวันเปิดอนุสาวรีย์พลตรีเจ้าจักรคำขจรศักดิ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ประวัติศาสตร์เมืองลำพูน กำธร ธิณลาด, 2543

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th